

Maankäytön suunnittelu paikallisten intressien ja kestävyystavoitteiden ristipaineessa

Jouni Häkli

Hytönen, Jonne (2019). Limits of localism: Institutional perspectives on communicativeness, neoliberalization and sustainability in Finnish spatial planning.

Nordia Geographical Publications, 48: 4, 110 sivua ja 4 taulukkoa (+ alkupe-
räisartikkelit). ISBN 978-952-62-2422-0.

<https://nordia.journal.fi/article/view/87235>

Jonne Hytönen tarkastelee väitöskirjassaan suomalaisen maankäytön suunnittelun muutosta yhä vuorovaikutteisemmaksi mutta samalla myös markkinaohjautuvammaksi 1990-luvun jälkeisenä aikana. Työn keskeinen väite on, että tämän kehityksen myötä maankäytön suunnittelua ovat tulleet puitteistaan paikalliset kunta- ja kaupunkiseutukehityksen tavoitteet mieluummin kuin sellaiset yleiset yhteiskunnalliset päämäärät kuin kestävä kehitys tai ilmastomuutoksen hillintä. Kun maankäyttö- ja rakennuslakia ollaan jälleen uudistamassa kaksi vuosikymmentä edellisen mittavan lakimuutoksen jälkeen, on työ aiheeltaan mitä ajankohtaisiin. Se osallistuu keskusteluun, jonka äänenpainoina ovat vuoroin korostuneet harmi kaavajärjestelmän kankeudesta ja suunnittelua hidastavasta kansalaisten valitusoikeudesta, vuoroin taas huoli markkinaohjautuvan suunnittelun läpinäkyvyydestä ja kansanvaltaisuudesta.

Kansalaisosallistuminen on ollut yksi keskustelun kestoaiheista, eikä tällä hetkellä näytä siltä, että se olisi poistumassa maankäytön suunnittelun agendalta.

Hytösen tutkimus on muodoltaan artikkeliväitöskirja, jonka kaikki neljä artikkelia on julkaistu kansainvälisissä suunnittelututkimuksen aikakauslehdissä. Näiden lisäksi työ sisältää johdantoartikkelin, jossa tekijä luo selkeän kahdesta kysymyksestä aukeavan tutkimusasetelman. Ensimmäinen kysymys haastaa ajatuksen kommunikatiivisen tai vuorovaikutteisen suunnitteluteorian siirtämisestä sellaisenaan alkuperäisistä angloamerikkalaisista konteksteistaan suomalaisen yhteiskunnan ja suunnittelutradition piiriin. Väitöskirjan toinen kysymys liittyy suomalaisen maankäytön suunnittelun yhteiskunnallisiin ehtoihin ja niiden muutokseen. Työ nojaa käsitteellisesti keskusteluun uusliberaalista valtiomuutoksesta ja sen kytkeytymisestä suunnittelun vuorovaikutteisuuteen sekä paikallisen mittakaavan korostumiseen. Johdantoartikkeli nivoo hyvin yhteen eri aikoina ja erilaisten osahankkeiden kautta muodostuneet näkökulmat. Tuloksena on selkeä väite, jonka Hytönen asemoi ja perustelee ja jonka puolesta hän laittaa työn artikkelit argumentoimaan.

Hytösen tutkimuksen pääviesti on, että suomalainen maankäytön suunnittelu on sinänsä vahvalla pohjalla ja sitä koskeva päätöksenteko ja itse suunnittelukäytäntö nauttii vahvaa yhteiskunnallista luottamusta. Suunnittelu on kuitenkin kehitysuralla, jossa sitä uhkaa paikallisten taloudellisten tavoitteiden ylivalta. Toisin sanoen maankäytön suunnittelu on vaarassa kadottaa otteen sellaisiin laajoihin yhteiskunnallisiin päämääriin, jotka eivät välittömästi tue elinvoimaisuuden ja kasvun tavoitteita kunta- tai kaupunkiseututasolla. Esimerkkeinä tällaisista kysymyksistä työ nostaa esiin kestävän kehityksen sekä biodiversiteettikadon ja ilmastonmuutoksen hillinnän maankäytön suunnittelun avulla.

Vaikka työn viesti on tältä osin selkeä ja vahva, siinä on myös moniäänisyyttä, josta voi lukea esiin työn rakentumisen eri vaiheita ja niissä avautuneita uusia näkökulmia. Hytösen väitöskirja ammentaa teoreettisia välineitä niin suunnitteluteoriasta, erilaisista uusliberalismitulkinnoista kuin valtiomuutosta koskevasta ihmismaantieteellisestä keskustelustakin. Myös kansalaisosallistumista koskeva tieteellinen keskustelu on mukana, tosin pääasiassa kommunikatiivisen suunnitteluteorian kautta. Maankäytön suunnittelua koskevassa tutkimuskentässä työ kuuluu tutkimusalueen kriittiseen yhteiskuntateoreettisesti suuntautuneeseen osaan, jossa lähtökohtana on käyttäen yhteiskuntatieteellisen ajattelun välineitä tutkittavan ilmiön tulkitsemiseen. Työn keskeisiä teoreettisia auktoriteetteja ovatkin suunnitteluteoreetikot John Forester ja Patsy Healey, mutta myös Christer Bengs and Tore Sager. Myös Raine Mäntysalon sekä Toni Ahlqvistin tutkimuksella on ollut vaikutusta työn

sisältöön. Valtiomuutoksen tarkastelussa työ tukeutuu kiitettävän laajasti ihmismaantieteen keskeisimpien kansainvälisten ja kotimaisten skaalateoreetikkojen ajatteluun.

Kaiken kaikkiaan tutkimuksen julkilausuttuna ja normatiivisenakin tavoitteena on kiinnittää huomiota pätevästi tunnistettuihin riskeihin suomalaisen maankäytön suunnittelun kehityksessä. Vaikka suunnittelu nauttii yhä vahvaa yhteiskunnallista luottamusta, useamman trendin yhteisvaikutuksesta voi käydä niin, että se alkaa ohjautua yhä voimakkaammin paikallisista talouskasvuun ja ”pöhinään” kietoutuvista intresseistä käsin. Hytösen tutkimuksen avaintuloksena onkin, että julkisen vallankäytön uusliberalisaatio, suunnittelun skaalautuminen kuntatasolle yhdessä suunnittelun vuorovaikutteisuuden ylikorostumisen kanssa voi heikentää suunnitteluammattilaisten edellytyksiä tunnistaa yleisen edun mukaisia päämääriä ja huomioida niiden muodostamia lähtökohtia maankäytön suunnittelussa. Työn tuloksissa on uutuusarvoa erityisesti siltä osin kuin ne kiinnittävät huomiota kommunikatiivisen suunnittelu-teorian katveisiin pohjoismaista traditiota edustavan juridisen ohjaamisen ja julkisen vallankäytön kontekstissa. Työssä aukeaa näkymä myös maankäytön suunnittelukäytäntöjen erilaistumiseen erityyppisissä ja -kokoisissa kunnissa, vaikkakaan tekijä ei juuri tarkastele, mitä seurauksia tällä erilaistuneisuudella on. Teema nostetaan kuitenkin aiheellisesti esille mahdollisen ja tarpeellisen jatkotutkimuksen aiheena. Kaiken kaikkiaan Jonne Hytösen väitöskirja on omaperäinen, kiinnostava ja tervetullut kontribuutio maankäytön suunnittelun muutosta koskevaan maantieteelliseen tutkimukseen.